



## صنعت تکافل

پدیدآورنده (ها) : رحیمی، شهلا

اقتصاد :: نشریه بانک و اقتصاد :: آذر ۱۳۸۷ - شماره ۹۵

صفحات : از ۵۶ تا ۵۷

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/459716>

دانلود شده توسط : پژوهشکده بیمه

تاریخ دانلود : ۱۴۰۱/۰۲/۳۱

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.



## مقالات مرتبط

- اقتصاد پول و بانک و بیمه: تحلیلی از بیمه تکافل اسلامی: سازوکار بیمه تعاونی
- تقاضای بازار اسلامی در مقایسه با بازار رقابت کامل
- گسترش بانکداری و بیمه اسلامی به عنوان سیستم های مبتنی بر اخلاقیات
- بیمه سلام مبتنی بر اصول اسلامی
- بررسی تاثیر عوامل رفتاری درانتخاب بیمه توسط مشتری؛ (مطالعه موردی: بیمه عمر کارآفرین شهرستان سنندج)
- سیاست های فقرزدایی با محوریت تکافل اجتماعی
- گزارشگری مالی بین المللی: نظام حسابداری و گزارشگری مالی بحرین
- درآمدی بر مبانی تکافل و تأمین اجتماعی در اسلام
- أول تکافل اجتماعی فی الإسلام
- الأوقاف الإسلامية القديمة إنسانية، و رحمة و تکافل اجتماعی
- کلمه اول: تمدن نوین بر اساس عقلانیت اسلامی
- معیار و راهبردهای عدالت اقتصادی در نهج البلاغه

## عناوین مشابه

- مقاله ها: گزارشی از صنعت تکافل
- مقایسه تطبیقی بهره‌وری صنعت بیمه تکافل در مقابل بیمه متعارف بر اساس روش تحلیل سلسله مراتبی فازی
- بررسی تکافل، چشم‌انداز و چالش‌های صنعت تکافل
- صنعت: ضرورت های خصوصی سازی در صنعت بیمه کشور
- صنعت: غولهای جدید تجاری روسیه (مجله نیوزویک)
- بررسی اثربخشی فعالیت های ترویجی صنعت بیمه در زمینه بیمه های عمر در شهر تهران
- خلاصه ای از طرح مطالعاتی وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان هنرستانها در صنعت سنگین
- تخمین توابع تقاضای کوتاه مدت و بلند مدت عوامل تولید در بخش صنعت ایران
- از تاریخ: به یاد آیت الله کاشانی و جنبش ملی شدن صنعت نفت ایران
- زنان و صنعت بازی های رایانه ای

# صنعت تکافل

تدوین کننده: شهلا رحیمی - اداره مرکزی بانک کشاورزی

## مقدمه

صنعت تکافل یک صنعت نوپا است که از سال ۱۹۷۹ میلادی به طور رسمی فعالیت خود را آغاز کرده است. اصطلاح "صنعت تکافل" شامل همه متصدیان کسب و کار برای ارایه خدمات و محصولات تکافل می‌باشد. این صنعت "شرکت‌های بیمه مستقیم" را که برای ارایه طیف گسترده‌ای از محصولات تکافل پذیره نویسی می‌کنند "شرکت‌های بیمه رایج" را که تعداد محدودی از محصولات تکافل را ارایه می‌کنند و هم چنین "شرکت‌های بیمه اتکالی" را در برمی‌گیرد.

یکی از مناطق پویای رشد این صنعت، جنوب شرق آسیا است. از اواخر دهه ۱۹۸۰ به بعد مسلمانان شاهد رشد چشمگیری در صنعت تکافل مالزی بوده‌اند. در مراحل بعدی، شرکت‌های جدید تکافل، فعالیت خود را در دیگر کشورهای اسلامی شامل ایران، کویت، امارات متحده عربی، پاکستان، سریلانکا و ... نیز آغاز کرده‌اند.

از اواسط دهه ۲۰۰۰، تعداد شرکت‌های تکافل زیاد شد و کسب و کار بیمه اسلامی به شدت افزایش یافت. این رشد هم از نظر تخصصی و هم از نظر رقابتی، تا حدی به برکت تلاطم رشد سرمایه‌گذاری‌های اسلامی مرتبط با بیمه بوده است. عصام نواری، مدیر عامل مؤسسه مالی اسلامی تکافل می‌گوید: نیاز مردم کویت به خدمات بیمه‌ای این شرکت که براساس شریعت اسلام تدوین شده است، علت اصلی ایجاد شعبه در کویت بوده است. قرار است شرکت بیمه تکافل در مرحله اول به عرضه انواع پوشش‌های بیمه عمر، حوادث و آموزش بپردازد، ولی در ادامه اقدام به عرضه سایر پوشش‌های بیمه‌ای خواهد کرد.

در اولین همایش ملی مالی اسلامی که در خرداد ۱۳۸۷ با همکاری دانشگاه امام صادق و مرکز همایش بانک اسلامی در بانک کشاورزی برگزار شد، اهمیت موضوع بار دیگر مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

## تکافل چیست؟

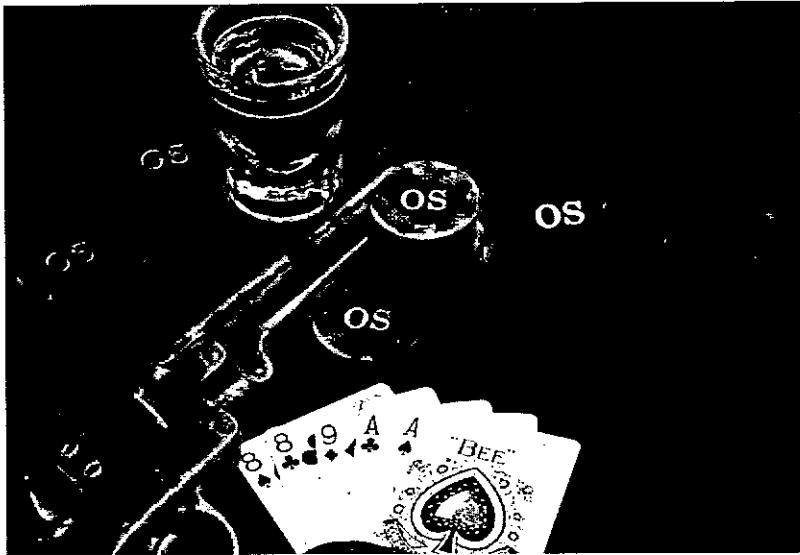
تکافل (واژه عربی به معنای ضمانت یکدیگر) توافقی است که بر طبق شریعت (قرآن و عترت) بوده و در آن انتقال



تکافل، نوعی بیمه است برای حمایت و کاهش ریسک.

ریسک دو جانبه بین شرکا و عاملان وجود دارد. تکافل از نظر مفهوم، مشابه تقسیم ریسک دوجانبه قراردادی می‌باشد مانند بیمه متقابل و مؤسسه حفظ منافع و جبران خسارت (P & I Club). بنابراین، به طور خلاصه، تکافل، تقسیم ریسک دوجانبه بر مبنای تعاون (حمایت دو طرفه) است.

تفاوت بین تکافل با بیمه مرسوم قراردادی، در روش ارزیابی، کنترل ریسک و هم چنین در مدیریت دارایی تکافل نهفته است. تفاوت‌های بیشتر نیز در رابطه بین عاملان (در بیمه قراردادی، بیمه کننده) و شرکا (در بیمه قراردادی، بیمه شونده) وجود دارد. در ارزیابی ریسک و کنترل آن در تکافل،



در عملیات تکافل، از سه مقوله غرار، قمار و ربا به طور کامل اجتناب می‌شود.

۲) خرید و فروش دارایی و حقوق غیر قانونی.  
 ۳) سرمایه‌گذاری در مجموعه دارایی غیرقانونی (شامل ربا یا فعالیت‌های غیرقانونی).

۴) قمار یا بخت آزمایی.

۵) روش کار ناصحیح و دستکاری شده. برای اجتناب از موارد فوق در قراردادهای تکافل، قراردادهای زیر پیشنهاد می‌شوند:

۱) **قرارداد مضاربه (تقسیم سود و زیان):** مضاربه قراردادیست بین سرمایه‌گذار و مدیریت و در آن، سود بنا به نسبت و درصد توافقی بین دو طرف تقسیم می‌شود. هر گونه ضرر تماماً به عهده سرمایه‌گذار خواهد بود. در روش تکافل، شرکا سرمایه را برای عوامل تکافل فراهم می‌کنند.

۲) **قرارداد مشارکت (سرمایه‌گذاری مشترک):** در این حالت دو طرف سرمایه‌گذاری و مدیریت می‌کنند. سود یا براساس سرمایه یا مناکره تقسیم می‌شود و ضرر نسبت به سرمایه‌گذاری قسمت می‌گردد. برای تاسیس یک شرکت بیمه متقابل، مانند شرکت بیمه نفت می‌توان از این قرارداد استفاده کرد.

۳) **قرارداد کفالت (وثیقه‌گذاری):** در قرارداد کفالت، ضامن، وثیقه‌ای را برای موارد عدم پرداخت تعهدات در اختیار می‌گذارد. از این نوع قرارداد برای تکافل در خدمات اوراق قرضه می‌توان استفاده کرد.

۴) **قرارداد وکالت (قرارداد عاملیت):** در این حالت موکل فردی را از طرف خود معین می‌کند و به او اختیار عمل می‌دهد. این اختیار عمل ممکن است کلی یا محدود باشد. وکیل (عامل) هزینه‌ای از موکل دریافت می‌کند. این قرارداد در بیشتر خدمات تکافل مناسب می‌باشد.

۵) **قرارداد جعاله (قرارداد حق العمل):** این قرارداد، اساساً همانند قرارداد وکالت است فقط پرداخت به عامل نسبت به عملکرد او می‌باشد.

در پایان لازم به ذکر است که مهم‌ترین عنصر قرارداد تکافل اینست که موضوع قرارداد باید مشخص باشد و طرفین قرارداد در مورد آن به توافق رسیده باشند.

غرار (شک یا سوداگری) و قمار وجود ندارد. در سرمایه‌گذاری و مدیریت دارایی آن، ربا نیز ممنوع می‌باشد.

در عملیات تکافل، از سه مقوله غرار، قمار و ربا به طور کامل اجتناب می‌شود و به دلیل تمایز آن با بیمه قراردادی و به منظور دوری از غرار، باید وضوح قرارداد آن برای هر دو طرف به روشنی بیان شود. در صورت وجود ابهام در مورد موضوع و طول مدت قرارداد، امکان قرارداد تکافل وجود ندارد. به دلیل آن که این موقعیت ایده‌آل به ندرت موجود می‌باشد، بنابراین، قرارداد تکافل باید به نحوی تنظیم شود که در آن غرار از یک طرف به طرف دیگر منتقل نشود. یادآوری می‌کند که قمار به حالت مفرط غرار اطلاق می‌شود. امکان دارد که شرکا در یک مورد نفع بیمه‌پذیر داشته باشند اما اگر در انتقالات خطر (تقسیم ریسک در تکافل) احتمال سوداگری وجود داشته باشد از نظر تکافل ممنوع است.

به موجب قانون شریعت و تکافل، ربا به طور کامل منع شده است. برای جلوگیری از ربا، تکافل، سهم شرکا را در برنامه تقسیم ریسک مانند حق بیمه در بیمه قراردادی عنوان نمی‌کند. در شرایط تکافل، سهم الشرکه به عنوان کمک به شرط جبران اهدا می‌شود. به علاوه، منبع وجوه به صورت کمک‌های شرکا باید طبق شریعت مدیریت و سرمایه‌گذاری شود. با وجود غرار و قمار به عنوان چالش‌های متمادی برای تکافل، این اطمینان باید حاصل شود که تکافل مطلق به دور از آن‌ها است. سرمایه‌گذاری بدون ربا و مدیریت دارایی از اصول مهمی محسوب می‌شوند که باید جزئیات بیشتری از آن‌ها مطرح شود.

به دلیل آن که ریسک، طبیعت زندگی انسان است، لذا حذف آن از زندگی انسان غیرممکن می‌باشد. چیزی که در اسلام نهی شده، خود ریسک نیست، بلکه فروختن یا انتقال ریسک به فرد سوم است که با استفاده از قرارداد فروش / معاوضه صورت می‌گیرد. از طرف دیگر، همانطور که خداوند نیز در قرآن فرموده‌اند که کمک به دیگران در هر موقعیتی، به خصوص در مواقع ناگوار، در اسلام بسیار تاکید شده است: «... در تقوا، نیکوکاری و پرهیزکاری به هم کمک کنید، اما در گناه به یکدیگر یاری نرسانید...» (المائدہ- آیه ۲)

## قراردادهای تکافل

قرارداد، ضروری‌ترین قسمتی است که تکافل را از بیمه قراردادی متمایز می‌کند. در مثل زیر چگونگی روش این قرارداد در مقابله با غرار، قمار و ربا نشان داده شده است. از آنجایی که طبیعت ریسک شک (یا غرار) است و اسلام هم فروش یا معاملات شامل غرار یا شک برانگیز را نهی می‌کند، لذا قراردادهای تکافل نمی‌توانند قرارداد فروش باشند. غرار یا شک در جنبه‌های قرارداد تکافل (قیمت، روش، مقدار و زمان پرداخت) بین طرفین قرارداد، یا در شرایط قرارداد و هر چیز دیگری که دال بر شک و فریب باشد، جای ندارد. باید توجه کرد که منع از غرار فقط شامل قراردادهای غیر تجاری مانند قراردادهای یک جانبه نمی‌باشد. علاوه بر غرار موارد زیر نیز در اسلام ممنوع است: ۱) ربا (سود/ ربا خواری و سود مطالبه).

## تفاوت بین تکافل و

### بیمه مرسوم

### قراردادی، در روش

### ارزیابی، کنترل

### ریسک و هم‌چنین

### در مدیریت دارایی

### تکافل نهفته است.